

De Judicis Officio

non sunt illi, qui id pertinere negant ad supremas Cnrias. Nam Justinianus generaliter loquitur in Novel. 8. cap. 12. nominatim de Praesibus Provinciarum, qui summi apud Romanos Magistratus erant. Imo Judices legibus esse adstrictos probat Nov. 8. 2. cap. 13.

Videte Judices, inquit sacer Codex, quid faciatis: non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini. & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit. Sit tamen Dominus vobiscum, & cum diligentia cuncta facite: non est enim apud Dominum Dignus nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munierum, Paral. 2. c. 19.

Curius, cum magnis munieribus a Sannitibus donaretur, respondit, malle se auto utentibus imperare, quam aurum possidere. Idem praestiti Fabricius, qui & Cornelius Rufinus avaritiae causa & Senatu ejecit.

Pulchre noster Imperator Justinianus, Novel. Conf. 26. Magistratus nostros convenit cum officia suscipiunt, animam suam devovere Deo, & tuere subditos nostros aequitate & justitia, ab omnibus fordinibus, inimicitia, gratia remississima. Et iterum. Propterea enim gravioribus vicis, auctoritate plenis, ejusmodi tradidimus officia; ne quid necesse habeant remittere his, qui opibus suis frili, aliis velint inferre iuriam.

Sane solis in legibus impotentes contra potentes presidium, ac fiduciam omnem postulat habent; impotentes autem absque exacta & aequali Legum observatione, in ipsis Legibus sat presidi non reperirent. Itaque & Anacharsis Leges arcanarum rebus comparabat, in qua si minores incident muscae, recidentur; majores vero caput pampunt.

Et ita nulla virtus gratis & ob suam pulchritudinem concretur, sed unaquaque praemii conciliaretur hominibus. Nec, rei publice donataxat velle profida cara illa & patrimonium destruere sollicitudine, illorum virtus esset, & deo forte, post Curios aut Fabricios, querenda. Imo absque ea exacta & aequali Legum observatione, Principes eius sunt leones rugientes, Judices eius lupi vespertini, Ecc. cap. 3. 16.

Vulgatum de Ethnicis est axioma, inquit Praeses Argentarius, ad conf. Britan. art. 34. Magnam omnino personam sustinet, qui judicat, hac quidem in re Deus, quomodo quidem eos scriptura appellat, & proxime Dei manus accedens: Quare Religione, integritate, pietate exceliere cum convenient, qui sibi id manus imposuerit. Cum hinc sacrosanctum, augustum & religiosum sit, ita etiam Deum habet vindicem, quoties malo more, aut inexcusabili errore, aut malitiosa fraude innocens damnatus sit. Non enim hominum iudicium exercet, sed Dei. & quodcumque judicavit, in eum redundabit, inquit sacer Codex Paralip. 2. c. 19. Unde Carolus Quintus eius nominis inter Imperatores monet Judices, ne plus de aliis statuant, quam ipsi de se judicari ac statui velint; aequalitas enim ratio, que inter homines natura est, flagrat, ut, quod tibi non velis fieri, nec ulli feceris.

Ex quibus luce meridiana clarius videtur est, iudicio, praesae maius negotium esse, quam vulgus hominum opinetur.

Videamus itaque qualis debeat esse Judex, ejusque qualitates ratione Asini, Corporis, ac Fortunae inveniatur.

Ad virtutes animi referunt sapientia & justitia, cum illa sit intellectus, ac faciat ut quis sciat quid equum sit, hec voluntatis, atque offici, ut agamus quod aequum esse cognovimus. Oportet itaque ut Judex habeat iuris peritiam, & causarum experientiam usu comparatam, cum sit equi & iniqui arbitri, justi atque iniqui disceptrator, quique ambigua causarum fata dirimere debeat, L. 14. C. de Adversat. diversif. jud. Regia constitutionis Gallica meminit Petrus Gregorius Tolosanus, per quam non nisi aliquo gradu juris insignitis licet judicandi officium usurpare.

Jure autem Romano Judices, licet non sint plane juris periti, etiam Magistrati praeſi posse, dummodo causarum experientiam habeant, L. 17. C. de judic. Quid enim obſtaculi est, inquit Imperator, homines, qui aliquid peritiam habent, de ea te judicare, cum sciamus omnes tales homines, per usum quotidianum iam esse approbatos, ut & audient lites, eaque dirimant, & pro sui & legis scientia, hujusmodi altercationibus finem imponant,

Sic enim permisum est milibus de re militari judicare, L. 7. Cod. de iurisdict. omn. judic. l. pen. C. de iudic. leg. 5. C. de re militari. Artificibus quoque de rebus sui artificii, l. fin. C. de iurisdict. omn. judic. Sux enim artis unusquisque

& Auctor & disputator optimus est. De Q. Scavola Historie tradunt, qui quotiescumque de jure Praetorio consulebatur, ad Forum & Caselium, hujus juris peritos, consultores rejiciebat,

Præterea in egregio Judice requirunt DD, ut ejus animus vacuus ac immunitus sit ab omni crimen, adeoque delecta magis prohibeat exemplo, quam veter edicto, ac vindicet pena. Unde Ovidius:

*Sic agitur censura, & sic exempla parantur.
Cum Index, alios quod monet ipse facit.*

Nam, turpe est Doctori, cum culpa redarguit ipsum. Quod ipse etiam Apostolus Paulus ad Roman. cap. 2. vers. 21. monet. Qui doces alium, te ipsum non doces. Qui prædictas non furandum, furatis. Qui dicit non adulterandum, adulterum committit. Qui exērari si-mulacra, sacrilegium admittit,

Hoc religiose observarunt Athenienses, qui in Areopagum defensulos summo rigore prius examinabant, deorumque virtutibus inquirebant. Adeo certe detestabantur virtus in Judice, ut si quem in Cauponam cœnassem comperissent, eum in Areopagum ascendere prohiberent: ut ejus Reipublica Scriptores memorie prodiderunt. Cum Regis ad exemplum totus componatur Orbis. Personam egregii Judicis nunc inveniamur, ex delineatione Ciceronis.

Est sapientis Judicis, inquit, meminisse se hominem, cogitare sibi tantum esse permisum, quantum commissum sit & creditum. Et non solum sibi potestatem datam, verum etiam fidem habitan esse, meminisse: posse quem oderit absolvere; quem non oderit condemnare, & semper non quæ velit, ipse, sed quid Lex & Religio cogitare, Animadvertere qua Lege Reus citetur, quod Reo cognoscatur, quæ res in questione versetur. Cum hæc sint videnda, tum illud est hominis magni, Judicis, atque sapientis, habere in consilio Legem, fidem, Religionem, aequitatem; libidinem autem, invidiam, metum, & cupiditates omnes amovere: maximus astimare conscientiam mentis sua, quam a Deo immortali accepimus, quæ a nobis divelli non potest.

Non sit itaque Judex affectibus deditus, hi enim Justitia maxime obstant; cum pereat omne iudicium, si res transeat in affectus. Quare rectissime Callistratus in L. Observandum 19. 5. l. D. de Officio Praefid. Sed & in cognoscendo neque excandescere adversus eos, quos malos putat, neque partibus calamitosorum illacrymari oportet; id enim non est constantis & recti Judicis, cuius animi morum vultus detegit; & summatum ita jus reddet, ut auctoritatem dignitatis ingenio suo augeat. Unde etiam in L. 21. §. ult. D. de testib. dicitur, admittenda illa testimonia esse, licet iompari numero sint, quæ naturæ negotiis convenient, & que inimicitæ aut gratia suspitione carent.

Hujus præcepti rigidissimi fuere Custodes Athenienses, apud quos in Areopago dicere jubebant Oratores, sine processio, sine epilogi, & sine affectibus. Ob eandem causam Graeci libera spatia ad agendum Oratoribus non concesserunt, sed ad aquæ stolidicum; quod ad clepsydras orare appellabant. Et Romanos Graecorum more, ad clepsydras orasse ei Cicerone, qui in causa Rabii in semiherede circulum coactum se fuisse conqueritur, alii annotarunt.

Quod sane prudentia summa est, obtruit enim Judicis iudicium & memoria immani prolixitate; & quo maxime clientibus sui prodeste putant Patroni istiusmodi, quam maxime obsunt, cum tam dicens scribentisque tandem sapientia causa adferat. Pompejus autem Magnus frenos eloquentia primus Roma imposuisse fertur, dum certum temporis spatium actoribus & rei statueret, quod prætergredi nefas esset. Hoc autem deplorando sceluso, dolendum esse & dignum castigatione, quod forum tot inutilia tabularum verba occupent & impleant, tot pareret, & in rebus nihil ab ovo, ut dicitur, respetatur, vel ex culice Elephas fiat, tempulque, quod minister litigibus pro negotiorum expeditionibus apprise necessarium est, diffugis & controversias inutilibus præoccupet & pereat, cordati quique Jure consulti exclamant.

Compendium autem sermonum gratum est, quod Majores nostri ita enunciabant: Kort en hondz best: at nage illa Rhetorum, exordia, & alia, a Republica ac foro explodi debent. Hodie autem narrari sibi duntaxat negotium, confirmare patientur Judices.

Oportet etiam, ut Judex in officio sit constantissimus & inflexibilis, leg. observandum 19. D. de officio Praef. Scriptum quippe in sacra Codice: Noli querere esse Judex, nisi virtus.

Tractatus. Sect. II.

virtute valeas dirumpere iniquitates. Munera enim excitant videntes, & pervertunt verba iustorum, Exod. c. 23. v. 8. Nec agnosces personam, neque capies munus, quia munus excusat oculos sapientum, & mutat verba iustum, Deuter. cap. 16. vers. 18. Xenia & dona excasant oculos Judicem: & quasi oris obstructio reprehensiones inhibent, Ecclesiast. c. 20. vers. 31. Munera enim de fini impius accipit, ut pervertat semitas iudicii, Proverb. cap. 17. vers. 23. Va illis, qui justificant impium pro misericordiis, & iustitiam iusti auferunt ab eo, nam propter hoc sicut devorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit. Sic radix eorum quasi favilla erit, & germe eorum ut pulvis ascenderet, Isaia cap. 5. vers. 13. Ac Dominus abscondet faciem suam ab iis, qui in munieribus judicant, Michea cap. 3.

Ligibus duodecim tabularum cautum fuisse referunt, ut Judex arbitre jure datum, qui ob rem dicendam pecuniā accipit, convivis sufficit, capite puniretur.

Justitia enim est virgo pudica, ac ideo nulla corruptione pecuniā vel gratia tentanda, seque ipsam ulciscitur. Deus apud Michæam cap. 3. inter causas, ob quas Hierosolymis ruinam minatur, addit, quod Principes ejus in munieribus judicarent, & Sacerdotes mercede docerent.

Jureconsuli huic legi repugnantem noluerunt imponit, & crimen hoc publicum esse voluerunt reperendarum pecuniārum. Cujus Legis pena extraordinaria est, nunc relegatio, vel ordinis amotio, non exiliū, vel etiam mortis, pro modo scilicet & qualitate sceleris, l. 7. §. 3. D. de leg. Jul. Repend. Interdum & quadruplici pena reo imponitur, l. 1. l. ult. in fin. C. cod.

Apud Gelros etiam Senatoris jurant, se munera nulla a litigantibus accepturos: ut ab Ordinibus Gelris an. 1651. 30. Julii, Neomagi decretum.

Similiter statutorum Galliarum Regum, ut Caroli Secundi anno 1446. Caroli Octavi anno 1493. Ludovici XII. anno 1507. Francisci Primi anno 1535. Caroli Noni anno 1560. & Henrici Tertiī anno 1579. meminit Author Batavia Arcadiæ. Proprieta pena concussionis & remissio a munere Judicis; litiganti autem amissionis ac frustrationis rei, cuius gratia Judicem corrumperent tentaverit.

Ino nec levia munera ac cibaria, aliaque ad usum domesticum, capere fas sit. Quod ramen jure Romano ante Justinianum Imperatore permisum erat per l. solent, 6. §. non vero 3. D. de offic. Procons. leg. 18. D. de officio Praef. verendum enim est, ne sic primo fenestrarum, inde januam corruptæ, mox viam patesciantur illustrarum arque latam.

Sed nec post sententiam latam, justi aliquid accipere Judici permisum est, licet eo casu officio jam functus sit, & locus autem corruptæ amplius non sit: ac licet etiam promissio moneris sententiam non precesserit, nam ita non cessaret suspicio ac causa corruptionis. Si enim tantillum modo conceferis, pervertent, hec omnia vafri ac astuti litigantes: ac etiam spe percipiendi peccabunt in iusti Judicis; unde nec spe habere debent aliquid percipiendi.

Notar etiam Gothofredus ad Nov. 8. 2. cap. 9. Romano jure Magistratus nec sportulas accepisse, quod ampla satia falaria habebant. Judicibus veto pedaneis & delegatis, pretoribus duas libras aut, quas annuarum ac publico percipiunt, a partibus dantur lite contestata aurei duos, & finita aliis duo sportularum nomine, dummodo causa centum aureos excedat, alioquin nihil ipsi præstat, Nov. 8. 2. cap. 9.

Nec apud Gallos ab antiquo sportularum usum receperunt nisi alii annotarunt. Verisimile autem est Gallos, judicis minus corruptis, Judicibus dedisse aromatarias quasdam species, ac procedente raro demum tempore, mutant id genus sportularum in pecuniam numeratam. Quæ de re merito, conquerebatur Michael Hopitalius, Gallicus quondam Cancellerius. Invectus deinde ille sportularum usus apud Belgas exemplo moris Gallici, & permisus, infra. Curia Hollandæ art. 15. ac ampliat. art. 23. Nec non iusfr. Supremi apud Hollandos Senatus, art. 41. & 42. De earum autem magnitudine in Gallia conqueritur Gregorius Tolosanus Jurisconsultus, in Syntagm. lib. 36. c. 29. Verum dum perpetuis laboribus pro publico occupant, & alienis curis in vigilantes sua negligunt, vel ad egestatem paulatim prolabuntur, ac ita in paupertate vivunt, & cum anxietate moriuntur, in fin Epilogi Nov. 1. Judicibus stipendia ac falaria satis ampla ex publico constitui debent. Pescennius Niger, Salariis constitutis, dixit, Judicis neque dare neque accipere debere.

Et apud Ægyptios moris fuit, ut Judicibus stipendia in victum & alias res necessarias a Rege præberentur.

Carlev. de Judicis. Tomo II. Q. 3 Caven.

Caveendum itaque est supremæ potestati, ne sacra judicandi potestas cum mariis profanetur commerciis, ac forside licitatis promeritis deferatur. Nam qui pietio & pecunia Magistratus adepti sunt, par est profecto, ut iure in Republica secentur, quoniam largitionibus ad eos pervenienti. Magistratum autem gerant, qui bona excommunicatione noti sunt, & in exercenda Justitia plurimam reponuerunt solicitudinis, & circa ulla munus & largitionem Magistratum suscepunt. Sique neque per se, neque per suos domesticos, aut quenquam eorum qui ad ipsos pertinet, qui quam accipiant, sed contenti his sint, que lego Ipsi deputata sunt, & publico, *Novel. l. 8. l. ult. C. ad L. Jul. repetund.* Optimus etiam Imperator Severus honoris juriis aut gladii nonquam vendi passus suis. Henricus autem eius nominis *J. V.* inter Gallianum Reges, decem postea Regni sui annis plus quam septuaginta miliones ex publicorum numerum undatione confecisse, memoria prodiutum est. Apud Belgas plerosque ii qui dignitatem adepti sunt, ingressu muneris sui conceptus verbis jurant, se pro adipiscenda dignitate neque dedisse, neque promisso neququam, neque postmodum datus, neque pacta illa; conventione sua ea de se fecisse, aut facturos se direcere vel indirecte, poena remotionis ab amplissimo Ordine statuta in transgresores, instruit, supremi Senatus art. 17, ac ampliat. Curia Hollandia art. ult.

Munerum bloudientem violentiam ita non admisit Athenarum populus, ut cordatissimi mortales & bonorum & vita non semel periculum accepterint. Ut Timotheum, Epicratem, & alios præstantissimos viros, præterea quanto in periculo Callias fui Hippocri filius, qui cum gloriosissimam Atheniensibus pacem cum Attaxerxe Rege Persarum inisit, atque a Rege munera accepisse crederebatur, vix capitio pœnam evasit. Quin etiam ne coronam quidem, inscio populo, ab exteriis civitatisibus accipere licetum fuit. Et certe sepe munera magis labefactant invictum populum, quam fortissime militum phalanges. Facile si angusti etiam robusta peccora fatigata & debile lutum, omnis ita que corruptio, quinetiam qualibet ab hoste accepta muteta, apud Athenienses poena capitio mulctabatur. Imperatoribus quoque exercituum & Oratoribus, qui vice populi de rebus gravissimis consultabant, problemate debet debuisse, atque in Attica Regione proprium fundoni habere, si ad illas dignitates aspirare vellent. Difficiliter enim illi corrumptuntur, dum de liberis & immobiliibus facultatibus sibi pertinet. Quippe priyata salus eos ad publicam salutem cohortabant, imo cogit.

Porto illud egregie ab Atheniensibus quoque institutum, quod omnes, cum Magistratum finirent, ratione actionum Legis exhiberi soliti fuerint. Plurimos enim impunitatis spes ad crimina invitauit. Cum vero reddenda rario esset, cumque quam maxime sibi cavere solent, ne ullam infamiam sibi suisque contrahant.

Denique omnes publica preconis voce admittebantur ex populo, qui accusatio instituire vellent.

Judex itaque debet esse justitia prædictus, ac proinde nulli amicitia, nihil inimicitia dare. Ob eam causam populus Florentius quos & peregrinis sibi judices elegit. Generales etiam peregrini Magistratus accipiunt. Sed hoc mihi tem abstruse consideranti absurdè institutum videtur; ut peregrini & non patricii ad Leges interpretandas vocentur. Nam quid sunt Judices, nisi Legum Interpretates?

14. Virtutes animi in Judice hancenam contemplari sumus. Videamus iam virtutes corporis. Cum autem non omnes virtutes animi, maxime illas, ad Ethicam spectant, consideravimus, sed Ethica reliquias; ita nolomus hic operes corporis qualitates contemplari, sed solum illas in medium adducere, quas jus & historiæ in judice necessarias ponunt & requirunt. Ut autem distincte procedamus, pertractanda erit quæstio illa: Quinam dari possint Judices, nimirum tantum, qui apti sunt & idonei ad iudicandum; ceteri quippe prohibentur. Prohibentur autem iudicare ex propria conditione, quidam natura, quidam legè, quidam moribus, *l. 12. §. 2. D. judic.*

Natura autem primis surdus iudicare non potest, *leg. 12. §. 2. Disceptus de judic.* Saltem quandiu is moribus durat, & in perpetuum, si surditas perpetua sit; nam plurimum, ut ait Archadius Jureconsultus, *l. 10. §. 5. D. de Quæst.* quoque in exequienda veritate vox ipsa, & cognitionis subtilis diligentia affectus; nam ex sermone, & ex ea, qua quis constantia, qua trepidatione quid dicet, quædam ad illuminandam veritatem in lucem emergunt. Debet quippe Judex audiri, voce Patronorum instrui, & Rei a Ma-

gistratibus de criminibus quibus accusantur, audiendi sunt. Si autem post adeptam judicandi dignitatem surditas superveniet, invito possidente, dignitas vel officium ad alium non transfert, sed retinebit, qui casu surdus fatus est; subrogato interim alio, si necessitas id exigat, qui ejus loco judicialia negotia exerceat. Quare & dignitatis stipendia, ac proventus accipiet, *l. 38. D. Locat.* Neque debet vel potest quisquam invititus compelli ad cessionem officii vel beneficii ex prætextu agitacionis etiam perpetua supervenientis: maxime si honor delatu nunquam finem habeat, *l. 30. D. de excusat. tot.*

Natura etiam iudicare prohibetur mutus, *l. 12. §. 2. D. de judic. l. 9. §. 1. D. de recept. qui arbitr.*

Cum humana negotia in dupli generi collocentur, Gothofr. ad reg. p. 230. unum in cuius interventu *Solemnia verba* vocem nuncupari & lingua exprimi oportet; alterum corum ubi non vocem, sed sola presentia opus est, ut corporis, ita & animi ac intellectus. Jam negotia in quibus gerendis sermo requiritur, a muto præstari nequeunt, in quorum censu repontuntur, stipulations inire, arbitrii, iudex dari, autoritatem pupillo præstare, vindicta manumittere, & hereditatem cernere; quia hujusmodi transactiones sine verborum solemnitate peragere nefas ducuntur. Accedit amplius in muto iudice, quod sententiam ex scriptis viva voce, (que est muneris judiciorum pars non minima) in foro recitare non possit, *Jones, Prologus ad academicæ de judicis, quæst. 2.*

Cæcus autem, liceat utroque lumine orbatus sit, iudex dari potest; Appius Claudius cæcus judicis officio probus functus est, *l. 1. §. 5. D. de postul.*

Præstantia namque animi viuis defectum suppleret, ac oculus intellectus magis acquirat, quando corporeus virus hebetur. Celeberrimum apud Athenienses Areopagitarum iudicium postu, & in tenebris habebatur, ne oculis interdui us variis perturbationes per istas quasi fenestræ in animos intrimerent, quibus mortibus transversi ab aquitatis tramite & iuris tarentur. Frustra obiciunt nonnulli, quod cæcus neque in testibus examinandis, neque in agrorum limitibus, vel in luminum servitute, vel in septentria ex Particulo recitanda, habilis videatur; cum per Assessorum, seu vicariam potestate, hæc omnia expediti possint. Hæc prædictus *Jones, quæst. 5.*

Ob vitium animi perpetuo furiosus prohibetur *Judex* esse, quod mente ac iudicio in Judicibus requisto caret, *l. 1. D. de judic.* Jureconsultum enim furiosum similem faciunt ignoranti, *l. Julianus 4. D. dedivit. dormienti, l. 1. §. 3. D. de acquir. posse. & vitio, l. 4. 8. de E. edit. edit.*

Præterea natura prohibetur esse *Judex* impubes, id est minor annis quatuordecim, cum & ipse in iure præsumatur iudicio carete, *l. 12. D. de judic.* Impubes enim natura insci, leves, prona ad animi affectus, inconsiderati & inexperti rerum. Effunde Domine, inquit *Jeremias 6. 6.* super patulum furem, & super consilium juvenum simul.

Major autem octodecim annis, si minor sit viginti, potest quidem fieri *Judex*, sed Lege Julia cautum, ne dicere sententiam cogatur, *l. 41. D. de arbitr.* sed major annis viginti etiam cogi potest, iudicandi enim publicum munus est. Neque per hoc quod minor iudicavit, refutatio pro edit, quogiam tantum restitutus minor, si ipsius negotio vertitur. Deinde qui ei notioinem dedit, omnia quoque gerere decrevit, *l. 57. D. de re judic.*

Lige impeditur esse *Judex*, qui Senatu motus est propter turpitudinem, & omnino quicunque quavis ratione infamis est, *l. 3. D. de Senat.* Neque enim dicit *Judicem esse notatum*, cum ejus officium habeat adjunctum honorem, & dignitatem, a qua arcuunt infames, *l. 2. C. de dignit.* Imo nec Reus criminis postulatos, nisi se purgaverit, ad novos honores aspirare potest, *l. 1. C. de Reis postul.* licet pristinam interim dignitatem retineat.

Porro lege per Mosen *Judeis* data spurius propter naturam maculam in populo Dei Magistratum gerere prohibetur, *Denu. cap. 23. v. 2.* Quod & olim apud Hollandom obtinuisse notat Grotius, *Intro. lib. 1. part. 12.* Verum id hodie non attendit, nisi illi in locis, ubi lege vel consuetudine prohibutum est, spurios ad honores ac dignitates admitti. Aliquin sacrilegii instar est, dubitare an dignus sit, quem elegerit Imperator, aut is cuius ea est potestas, *l. 57. quidam in fin. D. de re iudicat. l. 3. disputare. C. de crimin. Sacrileg.*

Priuera Imperatores Constantinus & Constans sancti, *l. 6. C. de dignit.* ne quis ex ultimis negotioribus

ribus vel monstriis, abjectis officiis vel deformibus ministeriis vel stationariis, omnique officiorum serie ad honores ac dignitates permovereatur.

Apud Thebanos Lex erat, ut nemo habilis esset ad honores Republicæ sufficiendos, nisi per decem annos a mercatura destitueret.

Moribus Romanorum prohibitum erat mulieribus judicare, *l. 12. D. de judic. vel arbitrium sufficiere, l. fin. C. de recept. arbitr.* Diversi autem fuere a Romanis multatum gentium mores. Memoria proditum est apud Spartatas, mulieres in publicis sententiis dixisse de maximis rebus, quemadmodum & Germani consilia mulierum aspernisti non fuerunt. Imperator Justinianus consilium capiebat a Theodora uxore. Judicavit Debora populum Israelicum, *Jud. cap. 4.*

Cum multæ conspicue sint mulieres, quæ vel invidenda viris enthymemata torqueant felicius ingenio, quam flamina pollici; ut Julia, Martia, Terentia, Prudentia, Paulina, Palla, Claudia, Calphurnia, Cornelia, Rusticana, Plotina, Eugenia, Fabiola ac Marcella, Sempronia, nec non Elisabetha, Magda Britannie Regina, Christina Augusta, ac Maria Schurman. Aliæque eruditæ in tanta mulieres apud Chassaneum.

Non ideo igitur mulieribus prohibitum judicare, quia illis deest iudicium, sed quia ita receptum est, ne iudiciorum interuersus, & civilibus fungantur officiis, *leg. 12. D. de judic.*

15. Restat ut breviter videamus qualitates Fortunæ. *Judex* autem ex infima plebe esse, & defuni non deberet, cum debet esse cum auctoritate, quæ profecto major est in Nobiles & Patricio, in infima plebe nulla. Hinc Veneti sapientissimi mortales & Nobiles & Patricios tantum ad regimen civitatis afflunt. Et Calistratus in *leg. 14. §. 3. D. de muner. & honor.* de hominibus, inquit, five munericis interdui us variis perturbationes per istas quasi fenestræ in animos intrimerent, quibus mortibus transversi ab aquitatis tramite & iuris tarentur. Frustra obiciunt nonnulli, quod cæcus neque in testibus examinandis, neque in agrorum limitibus, vel in luminum servitute, vel in septentria ex Particulo recitanda, habilis videatur; cum per Assessorum, seu vicariam potestate, hæc omnia expediti possint. Hæc prædictus *Jones, quæst. 5.*

Ob vitium animi perpetuo furiosus prohibetur *Judex* esse, quod mente ac iudicio in Judicibus requisto caret, *l. 1. D. de judic.* Jureconsultum enim furiosum similem faciunt ignoranti, *l. Julianus 4. D. dedivit. dormienti, l. 1. §. 3. D. de acquir. posse. & vitio, l. 4. 8. de E. edit. edit.* Præterea natura prohibetur esse *Judex* impubes, id est minor annis quatuordecim, cum & ipse in iure præsumatur iudicio carete, *l. 12. D. de judic.* Impubes enim natura insci, leves, prona ad animi affectus, inconsiderati & inexperti rerum. Effunde Domine, inquit *Jeremias 6. 6.* super patulum furem, & super consilium juvenum simul.

Athenies per formam illi, qui iudiciorum præterant electi, per formam autem etiam indignissimi præstantibus viris aquabantur. Ne autem soli illi, quos indignos esse constabat, ad iudicandum admitterentur, proper multitudem. *Judicium, qui numero quingentis erant, fieri non poterat.* Ex tanta enim copia, nonnullos iudicio prudentiaque civili, virtute denique præstantes esse, necesse fuit. Penes quos tota iudiciorum consistebat authoritas: ceteri eo, contenti, quod non neglecti viderentur. Utique hoc inter Politicos conflat, a paucis atque præstantibus melius gubernari Rempublicam, modo ceteri non contempi videantur, atque imaginem suffragii habeant, quam si omnium virtus iudiciorum æquale est. Non semel discordiarum segement amulatio virtutis accidit. Difficile cedit, qui se patrem existimat, sed potius ex invidia optimis saepe aliorum consilii resilit. Insta enim est ea fere mortalibus ambitio, ut pauci errores suos, deposita affectuum nebula, dignoscere possint vel velint. Quinetiam ex præfracta sententiari diversitate, sensim ea sapientiam excedunt odia, quæ fundamenta Republicæ concurent & dilacerant. Apud Persas autem cognati Regis, quod nomen maximæ apud eos veneratio erat, qui Regem vel sanguinis vincule attinebant, vel honoris illa ex merito adepti fuerant insignia, ac Magi, ceteris præfabantur: ut *Ezdræ lib. 3. cap. 3.* apparet: Cujuscunque, inquit, sermo apparuerit sapientior alterius, dabit illi Rex dona magna, purpura cooperiri, & ex auro biber, & super aurum dormire. & currum cum auro frano, & cydarim byssinam, & torquen circa collum, & secundo loco sededit a Dario propter sapientiam suam, & cognatus Darii vocabitur.

Author libri Sapientæ, *cap. 7.* dicit: Omnibus nobilibus, nobilio est sapientia.

Apud Hebreos seniores eligeantur: ita enim Deus Optimus Maximus Congrega, mibi septuaginta viros & senioribus Israelicis, quos nostri esse seniores Populi, ipsiusque moderatores: & assunes os adtentorum convenit, & sicut se ibi tecum. His septuaginta creduntur electi es.

In pretio premium nunc est, dat census honores. *Census amicitias, pauper ubique facit.* Verum enim vero probi, aliquo digni, ob paupertatem

se ex quavis tribu. Coram septuaginta quoque sedebant tres candidatorum ordines, quorum singuli viginti tres candidatos habebant. Horum quisque suum servabat ordinem, & si quem promovetinde nati Senatoris locum necessitas exigeret, ex primo ordine is capiebatur. Tum primus secundus ordinis in primum ascendebat, & primus ex tertio in secundum; ut ab aliis annotatum.

Ubi autem Nobiles & Patricii in Republica gerenda certis præferuntur, eos summa sapientia, instruções esse offerunt.

Videamus jam de divitiis; a munib[us] publicis & iudicis, dicendi munere pauperes, qui vix de suo victum sustine-re possint, prohiberi recepta sententia est, *l. 6. D. de mu[n]erib[us] & honorib[us]. Ista, cap. 3. legitur: In domo mea non est panis, neque vestimentum, nolite me constituere Principem Populi.*

Curia pauperibus clausula est: dat census honores.

Inde grauius Jux, inde severus eques.

Apud Spartitas proverbum celebratum erat, neminem pauperem bonum esse. Verentur enim Leges, ne inopes Judices prædandi occasionem ex officio accipiant. Huc respicit Juvenalis, dum canit:

Date tamen Roma tam sanctum, quam fuit hospes Numinis Idei, procedat vel Numa, vel qui Servavit trepidam flagrantem ex ade Minervam:

Protinus ad Censem, de moribus ultima fuit.

Quatio: quo pascit servos, quo possidet agri.

Jugera, quam multa magnaque paropside cœnat.

Quantum quisque sua nummorum servat arca.

Tantum habet. O fidei: iure licet & Samoibracum.

Et nostrorum aras, contemnere fulmina pauper

Creditor, atque Deos, D[omi]n[us] ignoscitibus, ipsos.

Callistus Jureconsultus in *l. 3. D. de Test.* Testium fidem diligenter examinandum, dicit: In primis conditio cuiusque exploranda est, utrum quis Decurio an plebejus, locuples vel genus sit. Quibus responderet illud Salomonis Proverb. cap. 30. Mendicitatem ne dederis mihi, ne egredies compulsi fuerit, & jurem per nomen Dei mei. Et Sycophanta ille Plautius.

Vides, egestas quid negoti dat homini?

Misero malo: qui ego nunc subigor, trium nummorum causa, ut has.

Epistles dicam ab homine me accipisse, quem ego, qui sit homo, nescio,

Neque novi, neque natus, nec ne is fuerit, id solide scio.

Præscribunt Leges Velaviae, ut *Judex* in territorio bona immobili possideat, *Velaz. cap. 1. art. 1.* Quibus consonat jus Transfus. part. 1. titul. §. 1. Et eleganter Gallus quidam Anonymus ea de re hinc in modum distinxit: *Marc Aurele Philosophæ & Emperore ordonna que les Senateurs de Rome, qui n' estoient Italiens, avoient au moins le quart de leurs biens en Italie, afin de les rendre plus soignez à penser à la conservation de la Province où estoit le siège de l' Empire. Et Pline écrit, que Trajan aspara-vant avoir ordonné, que ceux qui poursuivoient des offices, auroient le tiers de leurs biens fondé en Italie; non trouvant raisonnable, que telles gens usassent de Rome d'Italie comme d'une hostellerie, & non comme de leur pays.*

Aliæ præterea ratio est, quæ *Judicem pauperem non admittit* ut illud honoris fastigium: cum deb